

Miljö- och energidepartementet

103 33 Stockholm

Svar avseende remiss av underlag inför beslut om riktlinjer för forskning och innovation på energiområdet för perioden 2017-2020

Kort sammanfattning:

Energimyndigheten föreslår ökade anslag för perioden 2017 – 2020 för att fortsätta och påskynda omställning till hållbara energisystem med sikte på att nå ett förnybart energisystem utan nettoutsläpp av fossila gaser till 2050. I remissen presenteras en strategi för hur medel för forskning och innovation ska fördelas för att uppnå mål inom ramen för visionen om att Sverige 2050 ska ha en trygg, hållbar och resurseffektiv energiförsörjning utan nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Budskapet är att det är bråttom att rädda planetens klimat, och svensk energiforskning och innovation måste bidra till detta.

Som rapportens titel anger – ”Helhet är nyckeln” – spänner insatserna över hela fältet av energiforskning (och innovation): teknik-, natur- och samhällsvetenskap samt ekonomi. I strategin förslås en uppdelning i nio tematiska insatsområden inom energiforskningen som tillsammans bildar denna helhet för att möta de utmaningar Sverige och världen står inför. Här ingår insatser som är tvärvetenskapliga och tvärspektoriella för att sammanbinda ”stuprör” med mer teknikorienterade eller sektorsuppdelade insatsområden.

Energimyndigheten förslår ett utökat energiforskningsanslag från innevarande period om 1,3 miljarder kr per år till 1,76 miljarder kr från 2017. Detta inkluderar affärsutveckling och kommersialisering.

Synpunkter:

Högskolan Dalarna instämmer i att innovation och forskning för omställning till hållbara energisystem i samhällets alla sektorer måste ske skyndsamt. Det innebär en kraftsamling som kräver ökat statligt stöd till forskning och innovation inom energiområdet. Högskolan har dock svårt att avgöra om den föreslagna nivån är rimlig för att nå uppställda mål inom avsedd tid. Det går inte att avgöra från strategidokumentet eller bilagorna i underlaget i remissen.

Högskolan anser att underlaget inte är tillräckligt för att ge en grund för strategin och stödjer därmed förslaget att stärka myndighetens funktion för utvärdering och uppföljning för att kunna ge bättre underlag i framtiden. Underlaget till strategin är ett antal bilagor s.k. UP-rapporter (bilagorna 4 -9) samt en sammanställning av detta i "Urval ur kommande Energiforskningsläget" (bilaga 1). UP-rapporterna har tagits fram i utvecklingsplattformar (UP) med deltagande från branschaktörer, forskare och energimyndigheten. Det är svårt att skaffa sig en helhetsbild av energiforskningsläget ur detta underlag. Underlaget är spretigt och enligt Högskolans bedömning till viss del beroende på vilka personer som suttit med i utvecklingsplattformarna. Till innehållet ganska likalydande rapportunderlag lämnades i förra omgången av i stort sett samma grupperingar inför innevarande periods remissomgång. Den största bristen är att det inte framgår tydligt och heltäckande vad som uppnåtts med genomförda forskningsinsatser under innevarande period. Satsningen på energiforskningen har varit omfattande och det borde gett ett större avtryck än vad som redovisas i remissen. Högskolans tolkning är att denna brist visar att man inte riktigt har full kontroll på läget vad det gäller alla insatser som gjorts och att det är en omfattande men nödvändig uppgift att ha den samlade bilden av forskningens effekt inför förnyat uppdrag. I strategidokumentet föreslås att stärka utvärdering och uppföljning med att inrätta en särskild utvärderingsfunktion, vilket visar att Myndigheten är medveten om problemet.

Högskolan uppfattar en otydlighet i remissen angående vad som är insatser inom forskning och innovation och andra insatser. Energiforskningen är enligt Energimyndigheten ett verktyg för att ställa om till hållbara energisystem i samhället och som sådant blir den ett av flera verktyg för just detta. Andra verktyg är politiska styrmedel som regelverk, skatter, avgifter, bidrag, mm och det är ibland svårt att avgöra i remissens dokument vad som ska genomföras som insatser i forskning eller med andra politiska styrmedel. Detta är förmodligen en konsekvens av att Myndigheten inte enbart har ansvar för forskning utan också andra områden inom energipolitiken.

Högskolan Dalarna instämmer med remissens syn att energiforskningen ska göra största möjliga nytta för omställning av energisystem i samhället. Högskolan vill dock varna för att en alltför snäv definition av nyttoaspekter kan leda till att viktig kunskapsuppbyggnad missas. Energimyndigheten benämner i sitt strategidokument forskning som man inte ser uppenbara och direkt nutida eller framtida nytta av i samhället för "nyfikenhetsdriven" forskning. Det är ett relativt välanvänt begrepp inom forskarsamhället idag. Högskolan varnar för att begreppet nyfikenhetsdriven forskning signalerar en alltför inskränkt syn på viktig forskning. Kunskap för sin egen skull eller kunskap som inte direkt ger avtryck som konkret nytta är viktig för att vidga och fördjupa kunskapsområden både idag och för framtida behov. Alltför snävt nyttotänkande hämmar ett kreativt och kritiskt utforskande av omvärlden oavsett forskningsområde. Det finns helt klart ett ansvar hos forskare att bidra med kunskap utan uppenbar direkt nytta, inte bara för att forskaren själv är nyfiken utan för att det bidrar till att utvidga kunskapen om vår värld. Detta bör beaktas i Energimyndighetens diskurs om forskningens nytta och hur den bedöms.

Högskolan instämmer med remissen om att ett av de nio insatsområdena ska vara internationellt samarbete och att dessa insatser ska öka. Högskolan ser dock att kravet att samtidigt stärka svensk konkurrenskraft kan hindra ett fritt

internationellt forskningsutbyte. Forskning i världsklass sker i hög utsträckning i internationella forskargrupperingar och många gånger i samverkan med globaliserade företag och koncerner. Kravet enligt remissen att internationellt samarbete ska stärka svenska särintressen kan bli ett hinder eftersom man inte kan erhålla stöd för sin forskning från Energimyndigheten om inte detta kan påvisas. Konsekvensen kan bli att man avstår från ett mer djupgående och intensivt internationellt forskningssamarbete och därmed tappar kontakt med forskningsfronten inom sitt fält vilket på sikt är förödande.

Ärendet är handlagt av Ewa Wäckelgård, professor i energi och miljöteknik med inriktning mot solenergiteknik.

HÖGSKOLAN DALARNA

A handwritten signature in black ink, reading "Bengt Eriksson". The signature is written in a cursive, flowing style with a long horizontal stroke at the end.

Bengt Eriksson
Tf rektor

